

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: ER TROEN VIRKELIG EN SKOLE-SAG

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "ER TROEN VIRKELIG EN SKOLE-SAG", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 107.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-grundtvig08val-shoot-workid73539.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

ER TROEN VIRKELIG EN SKOLE-SAG?

I *Nordisk Kirke-Tidende*, 1836, Nr. 4, skrev den bekendte Skolelærer *Rasmus Sørensen* i *Vensløv* et Indlæg: *Hvad er en luthersk catechetisk Skole?* som var rettet mod en af Grundtvigs ivrige Tilhængere, *Student Chr. Sigfred Ley*, som havde hævdet, at Katekismusundervisningen burde fjernes fra de offentlige Skoler. R. Sørensen, der var »gammeldags Lutheraner«, hævder heri, at »Troens Meddelelse og den catechetiske Oplærelse af Herrens Ord i Troen« altid har været og fremdeles er Hovedsagen i hans Skole, som han for ingen Pris vil give Afkald paa. Dette fremkaldte Grundtvigs Indlæg, som endnu i vore Dage turde have virkelig Betydning med Hensyn til et af Folkeskolens mest brændende Spørgsmaal.

Det er i vore Dage et meget vigtigere Spørgs-Maal, end Man i *Vensløv* Skole drømmer om, og det har man der ingen Skam af, naar Man blot ikke drømmer sig klogere derpaa, end alle vi Andre, der dog vel ogsaa har en Stemme, og turde, selv midt imellem *Bøgerne*, ei have mindre Leilighed til at prøve Sagen, end om vi sad i *Vensløv* Skole. Det er et saare vigtigt Spørgs-Maal, siger jeg, skiøndt naturligviis kun for hvem der har nogen *levende* Christen Tro; thi hvem der slet ingen Tro har, bryder sig vel ikke stort om det, og hvem der kun har en død Kundskabs-Tro, kan umuelig ansee det for noget Spørgs-Maal: om Troen, der er ham blot en Skole-Sag, ogsaa hører til Skolen?

Altsaa, til og for de *levende Christne*, faa eller mange, er det jeg vil skrive min Mening, ingenlunde et flygtigt Indfald 108 eller en Bogstav-Regning, men en af Livet udsprunget, længe overveiet og med Erfaring sammenlignet Mening, som er, at *Troen*, Gud skee Lov! *slet ingen Skole-Sag* er, men at den hele Religjions-Underviisning i Skolerne, som vi giennena Aarhundreder har plaget os selv og Børnene med, var en stor *Vildfarelse*, som vi skal glæde os over, den herskende Forvirring endelig har nødt os til at indsee. Jeg siger, *Gud skee Lov!* at Troen slet ingen Skole-Sag er, thi var den det, da maatte vi kalde vor Stilling fortvivlet, og det var kun en daarlig Trøst for Danske Christne, at der i *Vensløv*, og hist og her i Krogene, sad en luthersk Skole-Mester, naar der mod enhver Saadan var hele Snese, hvis Troes eller Vantroes Indpodelse i de Christnes Børn vi maatte grue for. Paa en Tid, derfor, da Mængden af Skole-Lærerne aabenbar ikke har vor Tro, og dog Mængden af Børnene er bundne, hver til sin nærmeste Skole, uden at der engang er mindste Udsigt til, at Skolerne igien vil blive lutherske, paa en saadan Tid mener jeg, selv de stiveste Lutheraner maatte ønske, at Troen havde lidet eller intet med Skolen at gjøre, og hvem der ønsker det, vil heller ikke lukke Øinene for en Sandhed, de indgroede Fordomme, under andre Omstændigheder, vilde gjøre os mistænkelige mod.

Naar vi nu vil have en velgrundet Mening om denne Sag, da maae vi naturligviis ikke blive staaende ved den Skole-Underviisning, vi *selv* har meddelt i Religjonen; thi hvem venter ikke gode Frugter af sit eget møisommelige Arbeide, og hvem krymper sig ikke som en Orm ved Tanken om, at det skulde være lutter spildt Umage! Nei, vil vi dømmе upartisk om en Sag, da maae vi fremfor Alt see til, vi *selv* blive udenfor Spillet, og falder det os for tungt at slaae en Streg over *os selv* og vor Smule Virksomhed, alt for ubetydelige til at komme i mindste Betragtning, da maae vi regne dem fra, som Noget, der maaskee blot er en Undtagelse, og maa da ingenlunde ophøies til Regel.

Er vi nu først kommet saavidt, at vi ikke staae *os selv* i Lyset, men spørge upartisk, hvad Frugter Skole-Undervisningen i *Troes-Sager* har baaret i det Hele, da vil vi i det Mindste ikke fristes til at anslaae de *Gode* for høit, med mindre vi regne *Vantro* dertil; thi det er en vitterlig Sag, at baade i det Protestantiske *Tydskland* og hos os, hvor Religjions-Underviisningen gennem *tre Aarhundreder* blev drevet skolemæssig, der var det langt fra, Troen Aar for Aar blev fastere og mere levende, tvertimod blev den bestandig dødere og mere 109 vaklende, til den omsider i Skolen næsten almindelig gav Vantroen Plads.

Denne store, urokkelige og for hvert Christent Menneske sørgelige *Kiends-Gjerning* lod sig nu vel forklare af en slet eller bagvendt og forfeilet Skole-Underviisning, saa der lodes Rum for den Paastand, at en forandret og forbedret Underviisning vilde bære de modsatte Frugter; men, uden at nægte Mueligheden, maae vi dog strax bemærke, at den blotte og bare *Muelighed* veier saa godt som slet Intet mod de *tre Aarhundreders virkelige* Erfaring i den anden Vægt-Skaal, saa det vilde være høist urimeligt af de faa overblevne Christne at vove deres Børn paa en *Skole-Tro*, der saa kiendelig og sørgelig bedrog deres Fædre.

Turde vi nu sige, at efter Erfaringens Vidnesbyrd havde Skole-Undervisningen i Religjon, eller *Afretteisen* til *Christne*, ligesaa lidt befordret Vantro og Ligegyldighed, som Tro og Tillid, da kunde vi betragte det som en nogenlunde ligegyldig Sag, medens vi dog maatte finde det urimeligt at spille Børnenes Tid og anstrænge deres Kræfter til slet ingen Nytte, og finde det usømmeligt at bruge det Helligste for Mennesket til en mekanisk Forstands-Øvelse; men nu ligger det i Sagens Natur, at enhver idelig og alvorlig Beskiæftigelse med Troes-Sager, naar den ikke befæster Troen, netop undergraver den, naar den ikke forstærker den hjertelige Deeltagelse, i høi Grad svækker den.

Sæt derfor nu, at Man kunde optænke og selv udføre en Skole-Underviisning i Religjonen, der var ligesaa levende, styrkende og befæstende, som den Sædvanlige har været død, svækkende og slappende, saa maatte Man dog først, før Man ønskede Kirken til Lykke dermed, see Udvei til i *Regelen* at besætte Skolerne med Mænd, der kunde og vilde betragte og udføre Underviisningen saaledes, og herom maae vi jo strax

opgive Haabet, naar vi selv forstaae hvad vi sige; thi her nytter aabenbar *intet nyt Seminarium, ingen ny Methode*, intet Nyt under Solen, uden *nye Mennesker*, som vi har ondt ved at luende, end sige da at skabe. For at Underviisningen kan blive *levende*, maa nemlig først Læreren være det, og for at den kan blive styrkende og befæstende, maa han være stærk i Aanden og fast i Troen, og var det nu et latterligt Haab at faae hardtad lutter saadanne Mænd til Skole-Lærere, saa maa vi naturligviis ønske en Underviisning borte, som uden disse Betingelser gjør uberegnelig Skade istedenfor Gavn.

110

Maatte nu vi gammeldags Christne, kloge af Skade, frabede os for vore Børn en Religjions-Underviisning, som den altid vil være i de fleste Skoler, selv naar den blev allerstrængest orthodox, da maae vi vel grue for den paa en Tid, da den er intet mindre, da mangan troende Fader og Moder daglig vride deres Hænder over at maatte sende deres Børn til en Skole, hvor den Tro, der er deres Hjertes Skat, deres Børns bedste Arve-Gods, behandles som en gammel Over-Tro, der strider mod Fornuften og vanærer Mennesket. For mine Øine er det i det Mindste klart, at turde Man ikke vente, *Troen* snart blev erkjendt og erklæret for en Helligdom, hvorfra Skole-Mesterne skulde holde deres Fingre, da maatte de gammeldags Christne bryde over tvært med Stats-Kirken, for dog at beholde samme Indflydelse paa deres Børns Tro, som *Jøderne* har. Da nu imidlertid de vantroe Forældre, naar de have eller faae mindste Alvor, maae finde det ligesaa utaaleligt at sende deres Børn til Religjions-Underviisning hos en *orthodox* Skole-Mester, som vi finde det at sende Vores til En af det modsatte Slags, saa har jeg virkelig det Haab, at alle fornuftige Folk snart vil enes om at frabede sig Religjions-Underviisning i de offentlige Skoler af alle Slags, især, da alle De, der har mindste Følelse af, at *Tro* er et *Hjerte-Anliggende*, og ei selv er *Skole-Mestere*, vil indsee, det er i Bund og Grund forkeert at lære *Troen* uden ad som en Lexe eller at udtvære og giennempidske den *catechetisk*. At vore Børn, naar Skolerne ellers er taalelige, kan have godt af der at høre, hvordan Man skal føre sig op i Verden, naar Man ikke vil falde i Rettens Hænder, men tvertimod være agtet i sin Kreds og efterlade sig et godt Efter-Mæle, det er en ligefrem Sag, men det er eens baade for *Christne* og *Jøder* og *Hedninger*, og bør staae aldeles uden for Troes-Sagen, og maa end nødvendig en højere Anskuelse af Menneske-Livet og dets naturlige Forhold til Guddommen, end nu sædvanlig, blive herskende i Skolerne, før vi med Fornøielse kan sende vore Børn did, saa er dette dog Noget, der ved det nærværende Omsving af Tids-Aanden lader sig vente, medens »Christelige Skoler«, som levende svare til dette Navn, aldrig har været og aldrig kan blive til, uden i enkelte hu uslige Kredse.

Hvorom Alting er, saa vil jeg være det bekiendt for al Verden, at den *orthodoxe* og *heterodoxe* Skole-Underviisning i Christendommen er mig omtrent lige kiære, det vil sige høist beklagelige, saa den Sidste harmer mig kun mest, fordi troende Forældre tage sig den meget nærmere end de Vantroer den ¹¹¹ Modsatte, og vil Man derfor kalde mig Kiætter eller Apostat, da kan jeg taale det, men haaber, jeg skal ikke have den Sorg af mine Børn, at de smide *Christendommen* bort med *Skole-Bøgerne*, hvad derimod er saare naturligt, naar begge Dele falde sammen i eet Begreb.

Der var endnu meget at sige om de Stene, vore Fædre uvitterlig gav os for Brød, i hele den *Theologi*, der aldrig er saa *Bibelsk* og *Christelig*, at den jo er steendød for Barne-Alderen; men jeg vil endnu kun bemærke, at naar *Troen* blev fri for at tages i Skole, og Børnenes Bekræftelse i deres Daabs-Pagt en egen Sag mellem de gammeldags Christne og deres Præster, da kunde *Confirmationen*, som en blot *Oplysnings* og *Kundskabs* Sag, godt foretages sogneviis uden mindste Hensyn paa Vedkommendes Tro, og dermed forbindes en smuk national Høitidelighed til Optagelse i Borger-Samfundet.

Sandelig, det er paa den høie Tid, naar vi vil baade *Kirken* og *Staten* vel: vil have Lov til at søge os et *evigt* Fædrene-Land heroventil paa den Vei, der huger os, men vil gierne gjøre Alt hvad vi kan for at tjene og ære vort *Fædreneland heneden*, mens vi ere her, at vi da lade alt Kiævl fare om Ting, som baade her og hisset blive Enhvers egen Sag, og med en virkelig *Troes-* og *Samvittigheds-Frihed* stræbe at forbinde saa venlig en Sammen-Virkning til Alt hvad der er *Ædelt* og *Elskeligt*, *Stort* og *Godt*, som Dannemænd, efter alle historiske Mærker, er kaldte og skikkede til. Kan vi, foruden andet *Godt*, vi gjøre *Næsten*, paa en *skikkelig* Maade bringe ham lidt nærmere til *Himlen*, da maa det vist nok glæde os, men pidske ham derind, har vi seet, gaaer slet ikke an, og havde vi end *Magt* til at kaste i *Helvede*, som dog er langt fra, skulde *Danske Folk* dog have alt for meget *Hjerte* til at gjøre Brug deraf, aldenstund det var *Synd* at sige, *Christus* har befalet os det, Han, der selv *ikke* kom for at *dømme* men for at *frelse*, og bød os at være, *ligesom* Han var i denne Verden.